

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 2 | 2019

INTERVJUER GJENNOMFØRT I PERIODEN
29. APRIL TIL 24. MAI

NORGES BANK

Høyere vekst

Bedriftene i Regionalt nettverk melder at veksten i produksjonen har tiltatt siden februar. Veksten siste tre måneder er den høyeste siden høsten 2012. Aktiviteten øker mest hos oljeleverandørene, tjenesteyterne og innenfor bygg og anlegg, men har også tiltatt i varehandelen. Høyere oljeinvesteringer, kjøp av teknologirelaterte tjenester og store offentlige investeringer bidrar mest til oppgangen. Kapasitetsutnyttningen og sysselsettingen har økt videre, og flere bedrifter har problemer med å få tak i kvalifisert arbeidskraft. Kontaktene har oppjustert anslaget for årslønnsveksten i 2019 til 3,2 prosent. Fremover venter bedriftene at produksjonsveksten vil holde seg oppe, og de planlegger god vekst i investeringene.

Høy vekst i produksjon og sysselsetting

Blant bedriftene i Regionalt nettverk har produksjonsveksten tiltatt gjennom det siste året, og de melder denne runden om en årlig vekst i produksjonen på 3,0 prosent (figur 1). Veksten har økt i de fleste næringer, og var høyest hos oljeleverandørene, tjenesteyterne og innenfor bygg og anlegg (figur 2).

Samtidig fortsetter den høye sysselsettingsveksten. Sysselsettingen har siden starten av 2018 økt med mellom 0,4 og 0,5 prosent i kvartalet, og bedriftene venter tilsvarende vekst utover sommeren. Det har vært vekst i sysselsettingen i alle næringer, utenom varehandelen hvor antall sysselsatte har vært lite endret det siste året (figur 3). Det er særlig høyere oljeinvesteringer, kjøp av teknologirelaterte tjenester og offentlige investeringer som løfter veksten i produksjonen og sysselsettingen.

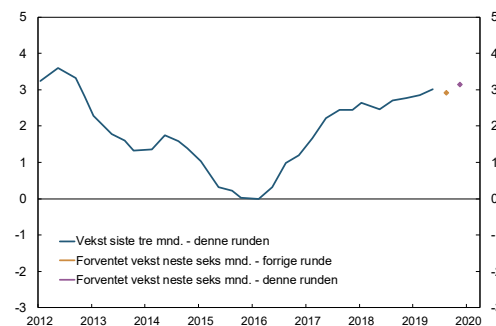
Første gang oljeleverandørene rapporterte om produksjonsvekst etter oljeprisfallet var i januar 2018, og veksten har siden det tiltatt ved hver intervjurunde. Høyere oljepris har bidratt til økt aktivitet hos oljeselskapene, og det meldes om god vekst hos oljeleverandørene både hjemme og ute. Veksten mot hjemmemarkedet er lite endret fra forrige runde, mens veksten mot eksportmarkedet har tiltatt. Bedriftene venter at veksten vil tilta i begge markeder det neste halvåret. Selv om bransjen melder om økende etterspørsel er inntrykket samtidig at oljenæringen fokuserer på å holde kostnadene nede.

Høyere aktivitet i oljenæringen har også positive ringvirkninger til resten av næringslivet, spesielt for tjenesteyterne, som har rapportert om høy vekst de siste to årene. De næringsrettede tjenesteyterne opplever i tillegg stor etterspørsel etter rådgivningstjenester. Mange bedrifter etterspør hjelp til å tilpasse seg endringer, som for eksempel digitalisering og nye krav og reguleringer. Samtidig påvirkes kommunikasjonsbransjen av nye medievaner, og transportsektoren endrer seg i takt med den sterke veksten i netthandelen.

Innenfor bygg og anlegg er det fremdeles de store investeringene i vei og jernbane som i stor grad driver veksten. Samtidig er det god etterspørsel etter nye boliger på Østlandet, hvor boligbyggingen nå har begynt å ta seg opp igjen

Figur 1

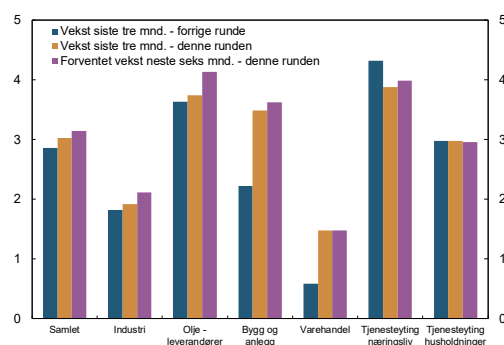
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Prosent.

Figur 2

Produksjonsvekst alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Prosent.

etter prisfallet i 2017. Ellers i landet er det signaler om et mer mettet boligmarked, og i enkelte områder preges boligmarkedet fortsatt av ettervirkninger av oljeprisfallet. Få kontakter tror at rentehevingene hittil har hatt vesentlig effekt på boligetterspørselen, men mange venter at høyere renter fremover vil virke dempende på boligsalget. I tillegg skal et fullstendig register for usikret gjeld være på plass i sommer, og flere er spent på hvordan dette vil påvirke husholdningenes tilgang på finansiering. Det er økende etterspørsel etter kontorlokaler, spesielt i Oslo, men foreløpig rapporterer bedriftene om lite vekst i oppføringen av næringsbygg.

Veksten i varehandelen har vært svak det siste året, men godt vær i april og store leveranser fra el-bilprodusentene har bidratt til oppgang de siste månedene. Likevel nevnes lav vekst i dagligvaremarkedet og handelslekkasje til utenlandske nettaktører fortsatt som en stor underliggende utfordring. Samtidig forteller stadig flere varehandelsbedrifter at de investerer i utvikling og forbedring av egne netthandelsløsninger for å møte konkurransen fra utlandet. En del peker også på at markedstrender som bærekraft og gjenbruk virker dempende på forbruksveksten, særlig blant de unge, men miljøhensyn ser foreløpig ikke ut til å redusere nordmenns reiseaktivitet.

Den samlede veksten i industrien har vært lite endret det siste året. Næringsmiddelindustrien har hatt den svakeste utviklingen, blant annet som følge av lav vekst i dagligvarehandelen. Innenfor eksportindustrien har veksten avtatt noe siden årsskiftet. Samtidig er det få bedrifter som sier at usikkerheten rundt brexit eller handelskonflikten mellom USA og Kina har bremsert aktiviteten. På lengre sikt frykter likevel noen at økt proteksjonisme vil føre til redusert etterspørsel etter norske eksportsvarer. Enkelte trekker også frem at det er større oppmerksomhet rundt miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser.

Videre vekst i investeringene

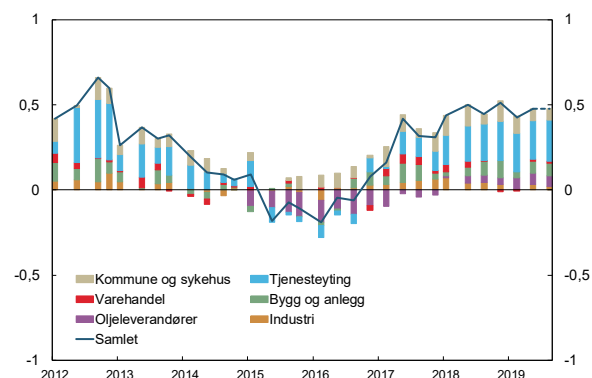
Kontaktene har siden våren 2017 ventet god vekst i investeringene, og de planlegger god vekst i investeringene også det neste året. Alle næringene venter økte investeringer, men det er kommune- og sykehussektoren som ser for seg den sterkeste veksten.

Kommunesammenslåingen neste år ser ut til å trekke opp investeringene i kommunesektoren i år, mens enkelte store nybyggingsprosjekter løfter investeringsveksten blant sykehusene. Samtidig gir oppgangen i norsk økonomi behov for kapasitetsutvidelser i det private næringslivet. Økt netthandel gir større behov for lagerkapasitet, mens industribedriftene investerer i mer miljøvennlig produksjon.

Kontaktens satsning på digital teknologi som netthandel og robotisering fortsetter å øke. Store deler av bedriftenes digitale satsning blir imidlertid ikke regnet som investeringer, men driftskostnader som lønn og lisenser.

Figur 3

Sysselsettingsvekst. Næringenes bidrag til vekst

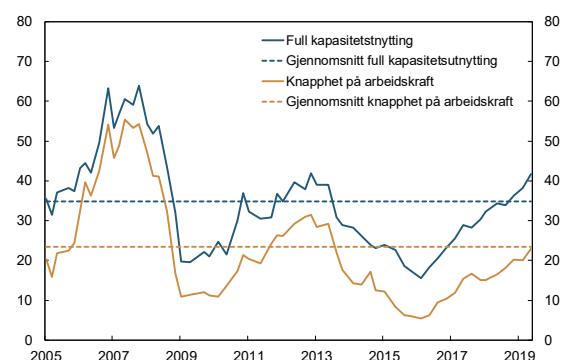
Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent.

KAPASITETSUTNYTTING OG ARBEIDSMARKED

Bedriftene blir spurt om de kan øke produksjonen uten å gjøre tilpasninger i antall ansatte eller produksjonsutstyr. De av bedriftene som må gjøre slike tilpasninger sier vi har full kapasitetsutnyttning og kapasitetsproblemer. Dersom bedriftene har full kapasitetsutnyttning, blir de spurt om tilgangen på kvalifisert arbeidskraft begrenser produksjonsveksten. Hvis dette er tilfelle, sier vi at bedriften har rekrutteringsproblemer. Når mange bedrifter har rekrutteringsproblemer er det et uttrykk for at det er knapphet på arbeidskraft og at arbeidsmarkedet er stramt.

Figur 4

Kapasitetsutnyttning* og knapphet på arbeidskraft**

Andeler i prosent.

* I serien om kapasitetsutnyttning er kommuner og sykehus ikke med.
 ** Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle bedriftene som er med i intervjurunden.

Høyere kapasitetsutnyttning og strammere arbeidsmarked

Siden starten av 2016 har kontaktene meldt om økende kapasitetsutnyttning og økende problemer med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft (figur 4). I denne runden svarer 42 prosent av kontaktene at de ikke kan øke produksjonen uten å gjøre tilpasninger i utstyr eller sysselsetting, og det er flere bedrifter enn tidligere som begrenses av rekrutteringsproblemer. Det er oljeleverandørene og bedriftene innen bygg og anlegg som rapporterer om den høyeste kapasitetsutnyttningen og som også har størst problemer med å få tak i kvalifisert arbeidskraft. Det er store regionale forskjeller, og kapasitetsutnyttningen og rekrutteringsproblemene er størst på Østlandet og minst i Nord-Norge og på Sørlandet.

I denne runden ble bedriftene bedt om å svare på noen oppfølgingsspørsmål om hvorvidt kapasitetsutnyttningen og arbeidsmarkedet har endret seg det siste året. Svarene tyder på at kapasitetsutnyttningen har økt fra i fjor og at arbeidsmarkedet har strammet seg til. Om lag en tredjedel av bedriftene svarer at kapasitetsutnyttningen er høyere og like mange svarer at arbeidsmarkedet oppfattes som strammere. Knappe 10 prosent av bedriftene svarer at kapasitetsutnyttningen er redusert det siste året, og under 5 prosent svarer at tilgangen på arbeidskraft har blitt lettere.

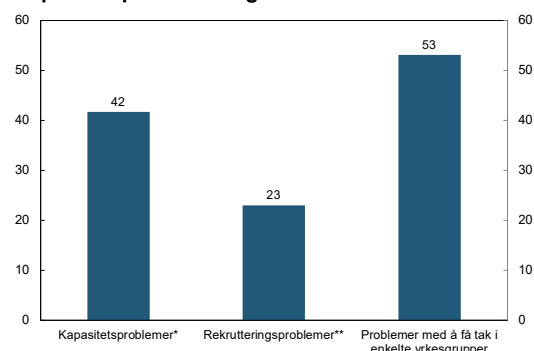
Videre ble bedriftene spurt mer konkret om de har problemer med å få tak i enkelte typer arbeidskraft, uavhengig av om det er en begrensning for veksten eller ikke (figur 5). En del bedrifter som oppgir at de ikke har kapasitetsproblemer rapporterer også at det er vanskelig å få tak i arbeidskraft innen visse fagområder. Over halvparten av kontaktene svarte at de har utfordringer med å rekruttere enkelte yrkesgrupper. Det er særlig knapphet på ulike former for teknisk kompetanse, prosjektledere og fagarbeidere som kokker, elektrikere og mekanikere. Bedringen i oljenæringen har ført til strammere arbeidsmarked, og tilgangen på utenlandsk arbeidskraft har blitt vanskeligere som følge av redusert arbeidsinnvandring. Kommunene har problemer med å rekruttere nok pedagoger og de melder at rekrutteringsproblemene har blitt større etter innføringen av ny lærernorm i fjor høst.

Høyere lønns- og prisvekst

Bedriftene venter at årslønnsveksten for i år vil bli på 3,2 prosent (figur 6). Anslaget er oppjustert fra 3,0 prosent i forrige runde. En stor andel av bedriftene viser til at rammen i de sentrale oppgjørene vil bli førende for lønnsveksten i deres bedrift. Knappheten på arbeidskraft ventes å løfte lønnsglidningen i år. Dette er særlig tydelig blant tjenesteyterne, men også hos enkelte oljeleverandører.

Figur 5

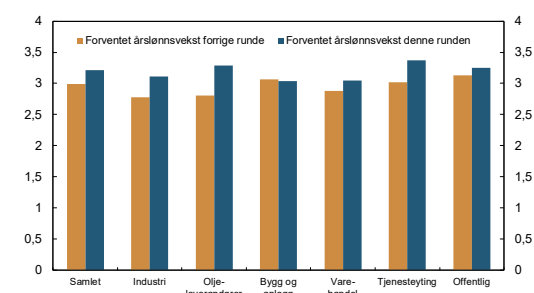
Kapasitetsproblemer og arbeidsmarked

Alle næringer. Andeler i prosent. * Den ordinære serien for kapasitetsutnyttning. ** Den ordinære serien for arbeidsmarkedet.

Figur 6

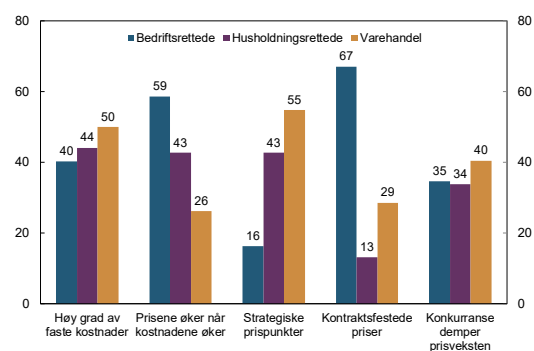
Årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst inneværende år. Prosent.

Figur 7

Hva beskriver best utsalgsprisene i din bedrift?

Andeler i prosent. Varehandel inngår også i kategorien husholdningsrettede bedrifter.

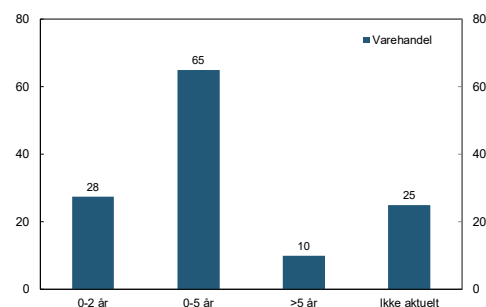
God vekst i etterspørselen har løftet prisveksten fra forrige runde og veksten er den høyeste siden våren 2011. Oppjusteringen er bredt basert på tvers av alle næringer, men veksten er klart høyere mot næringslivet enn mot husholdningene. En del av varehandelskontaktene har hatt kostnadsvekst knyttet til kronesvekkelsen, særlig svekkelsen mot dollar, men for flertallet er konkurransen så sterk at svekkelsen i liten grad har blitt gjenspeilet i høyere vekst i utsalgsprisene. På den annen side er det flere kontakter som har hatt noe mindre kampanjeaktiviteter denne våren.

I denne runden ble bedriftene også stilt noen ekstra spørsmål om priser. Bedriftene ble blant annet bedt om å krysse av for hvilke utsagn som best kjennetegner deres utsalgspriser (figur 7). Blant de næringsrettede bedriftene er det mest vanlig med kontraktsfestede priser og prisvekst knyttet til økning i kostnadene. Blant de husholdningsrettede bedriftene sett under ett, er det flest som svarer at de bruker strategiske prispunkter, at de har en høy andel faste kostnader og at de øker prisene når kostnadene øker. Blant varehandelskontaktene, ser det derimot ut til at utviklingen i kostnadene er mindre viktig i prissettingen.

Varehandelsbedriftene ble også spurt om hvordan netthandel påvirker utsalgsprisene deres. Nær halvparten av varehandelsbedriftene svarte at netthandelen demper prisveksten. Videre fører netthandelen til hyppigere prisendringer hos en tredjedel av varehandelskontaktene. Det er særlig de siste fem årene at varehandelsbedriftene for alvor har merket konkurransen fra netthandelen. Nær 30 prosent oppgir at det først er de siste to årene at de har merket konkurransen fra netthandelen (figur 8).

Figur 8

Når begynte dere for alvor å merke konkurransen fra netthandel?

Andeler i prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	3,0	2,9
Hjemmemarkedsindustri	1,9	1,7
Eksporthandel	2,1	2,1
Oljeverandører hjemmemarked	4,0	4,0
Oljeverandører eksportmarked	3,1	2,5
Bygg og anlegg	3,5	2,2
Varehandel	1,5	0,6
Tjenesteyting næringsliv	3,9	4,3
Tjenesteyting husholdning	3,0	3,0
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	3,1	2,9
Hjemmemarkedsindustri	2,1	2,0
Eksporthandel	2,1	2,5
Oljeverandører hjemmemarked	4,3	4,4
Oljeverandører eksportmarked	3,6	3,2
Bygg og anlegg	3,6	2,7
Varehandel	1,5	0,9
Tjenesteyting næringsliv	4,0	3,9
Tjenesteyting husholdning	3,0	3,1
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	0,5	0,4
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd		
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0,5	0,5
Knapphet på arbeidskraft	23,0	20,1
Full kapasitetsutnyttelse	41,7	38,3
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst		
Anslag årslønnsvekst	3,2	3,0